

10,000 Rd. bragte tilveie, det gad jeg seet først, det kunde maasser blive en Hindring for hele Stolen i denne Skikkelse. Jeg har foreslaaet 20 Aar, man kunde spørge: hvorfor? Det ligger ganske simpelt deri, at jeg har den fulbeste Overbeviisning om, at inden 20 Aar vil Landbohøjskolemoden være forbi. Dersom vor Udvikling bliver ved, og dersom den faaer Lov til at gaae i sin naturlige og simple Retning, dersom den politiske Frihed bliver en virkelig Samsundsfrighed, en Frihed i Personernes Virksomhed, en Følelse af en Selvwirksomhed, som derved skal fremstaae, saa vil den Møde at fræve Foranstaltninger af den Art af Staten være hørt op, og saa ville vi i saa Henseende være komne med vort Underviisningsvæsen paa et ganske andet Gebeet; der vil ikke være den Paatrængenhed til for Bestillinger kun at have Lønninger af Staten, thi der ligger altid Noget bagved alle disse Organismer, og det er, istedetfor at have privat lønede og privat antagne Folk, at faae Folk, som lønnes af Staten, af det Offentlige.

Ordføreren: Jeg maa foreløbigt bemærke, at det er en fuldkommen Feiltagelse, naar den ærede Rigsdagsmand antager, at jeg har noget Hvert til at føre Ordet for de af ham omtalte Forsamlinger, eller at jeg staaer her i en dobbelt Skikkelse. Det er slet ikke Tilfældet; jeg gad vide, hvorpaa denne Insinuation støtter sig. Det er vel saa, at jeg har været Medlem af et Par saadanne Forsamlinger, og at jeg har deeltaget i Udarbejdelsen af en Betænkning, men det giver Ingen Beføielse til at betragte mig som Ordfører for de Anskuelse, der gjorde sig gjældende. Det er isøvrigt meget vanskeligt at discutere saadanne Sager med den ærede Rigsdagsmand, navnlig naar man kommer til, for at oplyse Sagen, at berøre lignende Forhold i Udlandet; thi der er han aldeles hjemme, han kjender dem aldeles nøie, det Generelle med det Specielle, han kjender, hvorledes den enkelte Foranstaltning paa det ene Sted har havt den Indflydelse, som den ikke kan have paa et andet Sted. Den ærede Rigsdags-

mand greb med største Fornøielse Exemplet fra Belgien. Vi have discuteret den Sag tidligere, det var ikke skjult for mig, at han vilde „gaae løs paa“ at undersøge det; thi han har mangfoldige Gange omtalt for mig, hvorledes man bærer sig ad i Belgien; men, da jeg gav den almindelige Oversigt over, hvorledes man har betragtet denne Sag i Udlandet, saa vilde jeg ikke, om jeg saa maa sige, stikke Noget under Stolen. Jeg refererede derfor ligesaa godt de belgiske Forhold som de øvrige Landes, der her kunde komme i Betragtning. At han altsaa der har fundet en Støtte, har ikke saameget at betyde. Naar man saa gjennemgaaer de andre Lande og siger: saadan og saadan bærer man sig ad i Frankrig, saa siger han: der er saa stor Tilbøielighed til at ordne Samsundsforholdene paa saa storartet Maade, at det vil overstige Frankrigs Kraft, og det vil blive nødvendigt, at komme tilbage derfra. Naar man nu siger, at der er andre Lande, hvor man gjennemfører saadanne Foranstaltninger under ganske andre Forhold end i Frankrig, og f. Ex. henviser til Norge, saa siger han: „Norge, Norge! Der er Forholdene ganske eiendommelige“, og, naar man saa nævner Preussen som et Land, hvor man Intet kjender til fransk Arbeidsorganisation, saa udbryder han: „Preussen, ja Preussen! Der finde vi dette velsignede Rgl. preussiske Statsfølelse.“ Det er paa den Maade, at det ærede Medlem argumenterer; man kan ikke fremsøre Noget, der er til Støtte for en eller anden Anskuelse, thi der er allevegne ham særkligt bekjendte Forhold, han lover altid at kunne godtgjøre, at man ikke tilfulde har trængt ind i de forskjellige Grunde, som have været de ledende ved et eller andet Spørgsmaals Ordning; hans vidtskuende Blik opdager en uundgaelig Spire, der er skjult for de paagjældende Landes Lovgivere og Beboere, der maa udvikle sig til Jordarbejde; det vil altsaa ikke kunne være det Afgjørende med Hensyn til Spørgsmaalets Stabne hos os. Jeg skal derfor ikke videre fortsætte en saadan Discussion.